

Sakrament ili šminka?

07.05.2014 20:37

„Često se događa da kad biskup završi krizmu u nekoj župi i svećenik i krizmanici kažu: završeno je, a jedan biskup nadodaje: "to rekavši, izdahnu", a često izdahne i sav trud koji je uložen." U tjednima kada su brojni krizmanici, njihovi kumovi i roditelji zauzeti pripremama slavlja Svete Potvrde ili Krizme, vrijedi se osvrnuti na to značajno razdoblje za živote mladih ljudi. Zašto? Već se godinama može čuti da je taj sakrament za neke „oproštaj od Crkve" i da ih do vjenčanja nema, roditeljima se uz njega najčešće veže briga oko pokrivanja troškova odjeće, restorana, popisa gostiju, a kumovima je središnje pitanje što kupiti kumčetu?

Slavlja nerijetko postaju modne revije za krizmanice i njihove kume. Nakon obreda nastaje žamor, jer tko to još pažljivo prati biskupove riječi, slavlje Euharistije koje se nastavlja, i duhovno prolazi kroz ovu svečanost? Ne daj Bože da se dogodi da pojedini župnik nekome odgodi primanje sakramenta, jer nije pohađao/pohađala župnu katehezu i sadržaj Sakramenta ga/ju uopće ne zanima. U tom slučaju ustaju i roditelji i mediji u obranu kandidata koji na Sakrament ima pravo, ali prema njemu nema nikakvu obvezu! Ako je Potvrda samo šminka, onda nam nije potrebna. Zadovoljiti se ovakvim pristupom sakramentu znači obezvrijediti njegov smisao i sadržaj, pokazati površno ili gotovo nikakvo znanje i duhovno iskustvo, te uskratiti mladiću ili djevojci pravo na svjedočanstvo o djelovanju Duha Svetoga. Ako kod kuće ili u krugu svojih najbližih ne vide kako se živi s potvrđeničkim pomazanjem, čemu onda sva „strka" oko proslave? Što se slavi? Naravno, nije pravedno svu odgovornost prebaciti na roditelje i kumove. Dio „zasluga" ide i pastoralnim djelatnicima. No, svih nas tiče se kako se odnosimo prema Duhu Svetom čije darove besplatno primamo u pečatu Krizme i čuvamo li svetost ovoga sakramenta od banaliziranja?

Osnove sakramenta Potvrde ili Krizme

Katekizam Katoličke Crkve vrlo sažeto i razumljivo donosi osnove koje bi trebali poznavati, ne samo krizmanici, već i njihovi roditelji, prvi odgojitelji u vjeri. Da se ne radi o „usputnom" sakramentu, govori činjenica da se Potvrda, kao i Krštenje podjeljuje jednom zauvijek, a s Krštenjem i Euharistijom, čini cjelinu sakramenata kršćanske inicijacije. Inicijacija ili uvođenje u ovom slučaju ne znači uvesti nekoga u Crkvu i ostaviti ga ondje da se snalazi, već mu Krštenjem otvoriti put u Kristovu muku, smrti i uskrsnuće koji su za njega otkupiteljski, ali i u djelovanje na Kristov način snagom Duha koji mu se daruje u Potvrdi. „Po sakramentu Potvrde kršćanici se još savršenije vežu uz Crkvu, obdaruju se posebnom jakošću

Duha Svetoga te su tako obvezniји kao pravi Kristovi svjedoci da riječju i djelom šire i brane vjeru", podsjeća KKC (br. 1285). Ili, u prijevodu: Krštenjem smo „obukli" Krista, zaodjenuli smo Njegov plašt i tako s Njim ušli u pobjedu nad grijehom, dobivajući slobodu OD smrti. Potvrdom ili Krizmom primamo onaj dar koji je On obećao svojim učenicima kada je „odlazio" sa zemlje. Rekao je da će im poslati Duha Braniteljja, Duha Istine koji će ih voditi i poučavati u svemu dozivajući im u misli sve što im je govorio (usp. Iv 16). Iz Novoga zavjeta, osobito Pavlovih poslanica, vidimo da taj Duh Sveti daje slobodu ZA život, život djece Božje, novih stvorenja u Kristu. Kako se taj život živi? S primljenim darovima. A ti su darovi djelovanje Duha Svetoga, jer On nije predmet ni sredstvo, već živa božanska osoba koja aktivno djeluje u Božjim suradnicima koji su Njime opečaćeni. Dakle, radi se o 7 darova: mudrost, razum, savjet, jakost, znanje, pobožnost i strah Božji. Oni nisu sitnice aktualne samo u slavlju Potvrde, već darovi za cijeli život. Oni su poput stubišta kojim se uspinjemo prema duhovnoj zrelosti. Da te darove primjenjujemo, moguće je prepoznati po plodovima duhovnog života kao što su: ljubav, mir, radost, strpljivost, velikodušnost, vjernost, blagost, čistoća.

Odakle Duh Sveti?

Duh Sveti treća je božanska osoba. S Ocem i Sinom čini Presveto Trojstvo. S njima je isti u božanskoj naravi, a njegova je vlastitost što izlazi od Oca i Sina. (O Duhu Svetom bit će govora u posebnom tekstu!) Govor o Duhu Gospodnjem nalazimo još u Starom zavjetu. Primjerice, prorok Izaija najavljuje da će počivati na Mesiji, a pri Isusovom krštenju na Jordanu čitamo silazak Duha na Nj. Isus je i začet po Duhu Svetom. Dakle, Isus i Duh su nerazdvojni. No, i sam Sin Božji govori da je nerazdvojan s Ocem. Tako vidimo da su ove tri osobe združene u jedinstvu, a svaka posebna po svome djelovanju. Neizmjerena Kristova ljubav prema nama vidljiva je iz onoga što nam On daje. U kući Oca Njegovoga ima mnogo stanova gdje je otišao pripremiti nam mjesto, da i mi budemo gdje je On. No, dok „putujemo" prema toj adresi, daje nam Onoga koji će nas trajno povezivati s Njim. Iz te povezanosti rođena je Crkva na Pedeseticu. I dar Duha Svetoga nastavio se prenositi polaganjem ruku. KKC podsjeća da „Katolička predaja s pravom to polaganje ruku smatra početkom sakramenta potvrde koji u Crkvi čini nekako trajnom milost Pedesetnice" (br. 1288). No, obred sakramenta Potvrde sadrži i pomazanje krizmom, mirisavim uljem, čime se potvrđuje ono što se učinilo polaganjem ruku.

Razumijevanje pojmova

Vidjeli smo kod Izaije spomen veze Duha i Mesije. Mesija znači Pomazanik. Mesija (מָשִׁיחַ), izvorno iz hebrejskoga jezika, na grčki se prevodi sa Krist (Χριστός). Prije govora o Mesiji kao spasitelju naroda, u Starom zavjetu upoznajemo različite službenike naroda koji su pomazani uljem u uvođenju u službu. Bio je to znak posebnoga Božjeg izabranja. Isus Krist savršeni je Božji pomazanik, najavljeni Mesija. „Ulje" kojim je On pomazan sam je Duh Sveti, ako ćemo se slikovito izraziti. I na tragu te slike s vama ću podijeliti vrlo jednostavno tumačenje dr. Ivana Goluba koji nam je s velikim žarom tumačio Krista, Pomazanika: „Što je ulje tijelu, to je Duh Kristu." Rado je iz kršćanske starine koristio nauku Grgura Nisenskoga koji je pojašnjavao da „pojam pomazanja daje nam misliti da nema nikakve udaljenosti između Sina i Duha", tj. postoji neposredan dodir Sina s Duhom. Zato, onaj koji stupa u vjeri Sinu, mora najprije ući u bliski odnos s Duhom Svetim, i to pomazanjem. Golubove su riječi: „Ako tko želi doći u dodir s Kristom, mora najprije doći u dodir s Duhom Svetim kojim je Krist pomazan. Ne može se doći u dodir s tijelom ako se ne dodirne ulje kojim je to tijelo pomazano." I još bi nastavio: „Ime kršćanin u sebi sadrži pojam pomazanja, jer pojam kršćani dolazi od Kristos/Pomazanik, dakle kršćani su Pomazanikovi." Prvo pomazanje događa se u Krštenju, a njegova „punina" u Potvrdi. Kršćanski istok sačuvao je naziv miropomazanje, tj. pomazanje pomašću. To mirisavo ulje naziva se krizma. Kršćanski zapad koristi pojam Potvrda želeći time naglasiti da se ovim sakramentom dovršava kršćanska inicijacija, tj. „učvršćenje krsne milosti, što je sve plod Duha Svetoga" (KKC, br. 1289).

Ulje i njegovo značenje

Budući da nam pozornost privlači ulje kojim se naznačava čelo krizmanika/krizmanice, iskoristimo njegovu vidljivost i djelovanje za bolje razumijevanje dara Duha Svetoga i Njegovog djelovanja. Naime, Crkva je, da bi vjernicima što jednostavnije približila duhovnu snagu i djelovanje, rado koristila slike koje su dostupne, opipljive, vidljive. Čitamo tako da je ulje znak obilja, radosti, ono čisti, kod atleta čini gipkim, liječi udarce i rane, daje da onaj tko se njime maže sjaji, blista i miriše. Katekizam nas podsjeća na životne trenutke u kojima smo pomazani sakramentalnim uljem kao duhovnim pečatom. Primjerice, u Krštenju ono znači čišćenje i jačanje, u Bolesničkom pomazanju okrjepu, u Ređenju i Potvrđi posvećenje, puninu milosti Duha Svetoga. I zaključuje da zbog udjela što ga pomazanjem imamo u Kristu, svojim smo životom pozvani širiti „Kristov miomiris“ (usp. KKC, br. 1294). Ulje koje se koristi za sakramente biskupi posvećuju na Veliki četvrtak (iz praktičnih razloga ponegdje na Veliku srijedu). „Taj pečat Duha Svetoga znači potpunu pripadnost Kristu, trajno predanje Njegovoj službi, ali jednako tako i obećanje božanske zaštite u velikoj kušnji posljednjih vremena“ (KKC, br. 1296).

Kada primiti Potvrdu?

Na Istoku se Krštenje i Miropomazanje slave jedno za drugim, dok je Zapad razdvojio ova dva sakramenta. Zašto? Moramo znati da je i u prvim kršćanskim vremenima, kada su se najprije krstiti odrasli, također bilo slavlje i Krštenja i Potvrde zajedno. No, s vremenom se dogodio sve veći broj krštenja djece, rasle su župe i biskupije, a Crkva je željela sačuvati biskupovu nazočnost na slavlju Potvrde. Razlog je eklezijalne naravi. Budući da su biskupi nositelji apostolskog nasljedstva, što znači u „izravnoj vezi“ s Isusovim učenicima, slavlje s njima krizmanike jasnije povezuje s počecima Crkve, njezinim izvorom i poslanjem. Ipak, slavlje Potvrde u obredu nam pokazuje vezu s Krštenjem, jer samom pomazivanju prethodi obnova krsnih obećanja. Zanimljivo je da se na Istoku pomazuju: čelo, oči, nos, uši, usne, prsa, leđa, ruke i noge, dok je na Zapadu samo znak na čelu uz riječi: „Primi pečat Dara Duha Svetoga.“ Također, na Zapadu vrijedi pravilo „dobi rasuđivanja“ za slavlje Potvrde. Praksa se u našim biskupijama razlikuje. Najčešće se radi o krizmanicima koji ovaj sakrament slave pri kraju osnovne škole, no ima i onih koji kažu da se primjereno kasnije krizmanje, jer se ipak radi o sakramentu duhovne zrelosti. A pravo je pitanje kada o njoj uopće možemo govoriti, u kojim godinama života? No, ipak, ne zanemarimo i crkvenu baštinu u kojoj je sveti Toma Akvinski ostavio napomenu: „Tjelesna dob nije mjerodavna za duhovnu. Tako čovjek već u djetinjstvu može primiti savršenstvo duhovne dobi o kojem govori Knjiga mudrosti (4,8): 'Jer duljina dana ne čini starost časnom, niti se ona mjeri brojem godina.' Odatle se tumači da su se toliki i u djetinjoj dobi, zahvaljujući snazi Duha Svetoga što je primiše, hlabro, do krvi borili za Krista.“

Kako riješiti nerazumijevanje sakramenta?

Svaka čast onima koji razumiju što slave u sakramentu Potvrde. No, kako doprijeti do onih koji se iscrpljuju u sporednim stvarima, a sa sakramentom niti ne znaju „što učiniti“? Potvrda je sakrament za djelovanje snagom koja proizlazi iz pomazanja. Slikovito rečeno, to je kao da osobi darujete savršen uređaj, ali bez uputa za upotrebu. Može se naša katehetska priprava iscrpiti u detaljima pripreme slavlja, u definicijama, pitanjima, odgovorima. No, ključ razumijevanja je u stavljanju u praksu primljenoga dara. U ovom našem kontekstu to se zove mistagogija. Ona je na kraju procesa inicijacije. Točnije, kao što se vrijeme pripreme za inicijaciju zove katekumenat, tako se i vrijeme življenja prvih i osnovnih koraka te inicijacije naziva mistagogija. Doslovno bi to bilo „uvođenje u primjenu sakramenata.“ Prije desetak godina dr. Tomislav Ivančić svećenicima u Slavoniji govorio je upravo o ovoj temi: „U mistagogiji se treba dogoditi to da čovjek uđe u kršćanstvo. To je kao kad dobiješ paket, ti ga moraš raspakirati da bi uzeo ono što je unutra. Biti kršćanin znači ući u nešto, a mistagogija zapravo znači imati iskustvo nečega. Npr. jedno je govoriti o torti, a drugo jesti tortu. Jedno je govoriti kako je divno kupati se u moru, a drugo je kupati se pa govoriti iz iskustva. Jedno je govoriti kako se ide na Velebit, a drugo je ako si gore bio pa pripovijedaš i onda oni koji slušaju kažu: idemo i mi. Uzori privlače!“ Znao bi prepričati i ovu zgodu: „Često se događa da kad biskup završi krizmu u nekoj župi i svećenik i krizmanici kažu: završeno je, a biskup Srakić nadodaje: "to rekavši, izdahnu", a često izdahne i sav trud koji je uložen.“ Ovom

(ne)zgodom s terena prof. Ivančić samo želi skrenuti pozornost da pravi posao s krizmanicima slijedi nakon slavlja. Pohvalno je i što posljednjih godina, istika tek ponegdje, vidimo dobre primjere jednakih haljina za sve krizmanike. Tako se slavlje ne iscrpljuje u šminki, visokim potpeticama i haljinama s modnih naslovnica, već se ističe njegovo duhovno značenje.

Nekoliko savjeta

Zbog veze Krštenja i Potvrde Crkva preporučuje da „kum bude isti kao i kod krštenja, da se bolje naglasi jedinstvo dvaju sakramenata" (KKC, br. 1311). A uloga kume/kuma je „duhovna pomoć krizmanicima." S obzirom na zahtjevnost materije o sakramentu Potvrde, vidljivo je da više od samoga slavlja našu pozornost treba zauzeti priprema za njega, kao i vrijeme življenja Sakramenta. Pastoralno razborito i crkveno mudro bilo bi u vremenu pripreme naglasiti da se ovom sakramentu pristupa slobodno, te da nije imperativ određena dob. Također, loš je motiv: „Idem na krizmu, jer ide moja generacija." Ili, kako roditelji to znaju reći: „Pa zar će on/ona biti izrod ako ne ide sa svojima?" Radije primjeniti mogućnost odgode, koju je roditeljima potrebno i argumentirano pojasniti, negoli krizmaniku/krizmanici iskriviti osjećaj i shvaćanje Duha Svetoga i poslanja na koje Potvrda obvezuje. Do slobodnog izbora pristupa sakramentu Potvrde s kandidatima je potrebno ozbiljno razgovarati, ne ih učiniti figurama na pokretnoj traci koja ih u određenom razredu dovodi do ove postaje. I da ne bude zabune, priprema krizmanika za sakrament nije isključivo župnikova briga, ili obveza kateheta u župi. Ona je suradnja školskog vjeronauka, župne zajednice i kateheze, kao i obitelji. Kako ćemo krizmaniku govoriti da se tim sakramentom kao duhovno zrela osoba potpunije povezuje s Crkvom ako mu ne pokažemo kako ta Crkva živi i djeluje u našem međusobnom zajedništvu? Ako mu/joj to uskratimo, već smo ga/ju prevarili u startu. Roditelji će, na žalost, reći kako nemaju vremena pohađati katehezu u pripremi za Krizmu. Ali ako nemaju vremena za pripremu, što će onda slaviti? Šminka može zavarati ljude, no ne i Boga. Tko se nema vremena, a pogotovo volje, sa svojim djetetom pripremati za slavlje Sakramenta duhovne zrelosti, kao da će svome djetetu začepiti nos kako ne bi osjetilo ljepotu mirisa Kristova. O kako se ozbiljnoj „stvari" radi potvrđuju i riječi svetog Ćirila Jeruzalemskog u njegovim mistagoškim katehezama: „Prema krizmi se nipošto nemojte odnositi samo kao prema pomazanju. Kao što kruh euharistije nakon zazivanja Duha Svetoga više nije samo kruh nego tijelo Kristovo, jednako tako i sveta krizma nakon zaziva Duha Svetoga više nije tek obično pomazanje nego Kristova milost koja kroz prisutnost Duha Svetoga ulijeva u nas njegovo božanstvo."

„Sjeti se dakle da si primio duhovni znak, 'Duha mudrosti i razuma, Duha savjeta i jakosti, Duha znanja i pobožnosti, Duha svetog straha', i čuvaj što si primio. Bog te Otac obilježio svojim znakom, Krist Gospodin te potvrdio i u tvoje srce stavio zalog Duha." (Sv. Ambrozije)

Autor: mr. Tanja Popec (preuzeto s www.laudato.hr)